

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO IN UPRAVA V GORICI v ulici degli
Orzoni 38. — Cena oglasom po dogovoru.

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAKO SREDO

Leto I. — Štev. 3

GORICA, DNE 12. SEPTEMBRA 1945.

Cena L. 3.—

Babilonska zmešnjava.

Pišes mi, da te je naš list močno razveselil in da ga bereš z največjim užitkom. Ugaja ti zlasti, ker se je list postavil na strogo katoliško podlago in ker skuša z lučjo krščanske resnice in načelnosti obsvetliti vsa vprašanja modernega življenja. „Vendarle nekaj jasnega in zdravega v tej grozni babilonski zmešnjavi idej in nazorov“, tako vzklikaš.

Prav praviš, znašli smo se v pravi babilonski zmešnjavi. Saj se spomniš, kaj nam sveto pismo poroča o babilonskem stolpu in o ošabnih ljudeh, ki so hoteli proslaviti svoje ime. Bog je njihov napuh kaznoval ravno s tem, da jim je zmešal jezik tako, da niso mogli več razumeti drug drugega. Učeni razglateli sv. pisma pravijo, da se je ta zmešnjava izvršila najbrž tako, da je besedni zaklad ostal pač isti, le da besede niso več odgovarjale istim pojmom. Tako je enemu ista beseda pomenila nekaj čisto različnega kot drugemu. Zato je jasno, da se ljudje niso mogli več razumeti.

Ali nismo danes priča istemu pojavu? Ozri se malo okoli po svetu, beri časopise in knjige, prisluhni raznim govornikom, poslušaj malo, kako se ljudje pomenkujejo — in kaj boš opazil? Govorijo sicer isti jezik, uporabljajo isti besedni zaklad in vendar se mnogokrat ne razumejo med seboj. Besede so se jim zmaličile, oziroma sami so jih večkrat nalašč popačili, tako da iste besede različnim ljudem različno pomenijo. Dandanes so na vseh ustnih besede: svoboda, demokracija, fašizem in protifašizem, ljudstvo, reakcija, izdajavci, vera, dobrobit naroda itd. Te in podobne besede ti izgovarjajo ljudje najrazličnejši barv in nazorov, pišejo članke in knjige

Skupno pastirsko pismo 16 škofov Treh Benečij

Dne 27. junija t. l. so se sestali pod vodstvom beneškega patriarha kard. Piazza škofje Treh Benečij k vsakoletni konferenci. Posvetovali so se o nalogah, ki jim jih nalaga pastirska služba v teh za vero in pravost tako nevarnih časih in o tozadevnih smernicah Svete Stolice. Sad teh posvetovanj je obširno skupno pastirsko pismo, ki bi ga morali tudi mi v celoti objaviti, ako bi naš listič ne bil tako majhen. Ker je zelo važno, bomo vsaj kak odlomek tu pa tam objavili, a danes želimo podati svojim cenjenim bralcem v premislek vsaj glavne misli cerkvenih vladik, ki nosijo odgovornost za versko in pravstveno življenje tudi naše dežele.

Pri tej listini je prav značilno, da škofje ponovno zagotavljajo, da s svojim pismom nikakor „ne uganjajo politiko“, ampak vršijo samo svojo pastirsko službo, četudi dajejo smernice verskonravstvenega značaja, ki jih morajo spoštovati vsi pravi katoličani tudi pri političnem in socialnem delu.

Najprej se Bogu zahvaljujejo, da vojna vihra ni popolnoma pokončala njih in njihovih čred, ki so bile po vojni tako hudo prizadete in s katerimi so ves čas kot dobri pastirji trpeli in za njih usodo trepetali. Omenjajo tudi, koliko so si prizadevali, da bi gorje vojne čimbolj omilili in marsikatero nesrečo preprečili.

Z žalostjo ugotavljajo, da morajo svoja tedanja svarila zopet ponavljati, kajti tudi danes se kršita pravica in ljubezen v kaznovanju krivic, ki so se prej go-

dile. Zločince smejo soditi samo legalna sodišča, poštene in nepristranski sodniki, ki imajo primerno izobrazbo in razvit pravni čut ter resnično ljubezen do domovine, tako da bodo mogli kaznovati res samo krivce in da bo kazen sorazmerna z zločinom. Duhovniki in verniki pa naj v vsem oznanjajo in goje *predvsem ljubezen*, kajti brez te ne bo mogoča nobena prava obnova razdejane domovine. Zlasti priporočajo veliko ljubezen in skrb za tiste, ki so veliko trpeli po raznih taboriščih in se zdaj vračajo domov.

Sedaj se vse družabne sile pripravljajo na delo za politično in družabno obnovo domovine. Vse te sile pa ne kažejo enakega spoštovanja do krščanskih načel. Med najbolj agilnimi silami je brez dvoma brezbožni komunizem.

Brezbožni komunizem je prej kot stranka *poseben svetovni nazor, ideološki sistem in socialni program*, ki stremi za nekim povsem „novim redom“.

Na podlagi papeških okrožnic dokazujejo škofje, da je brezbožni komunizem ne le kriva vera, ampak *kup krivih ver*, ki zanika vsako duhovnost in gloje ob koreninah prav vseh resnic, ki jih oznanja Kristusov evangelij.

Tudi ni res, kar trdi komunistična propaganda in s čimer slepi neuke vernike, da se je namreč komunizem glede vere spreobrnil. Dejstva iz dežel, kjer je mogel brezbožni komunizem izvesti svoj program, in že tudi 124. člen nove ruske ustave zgovorno pričajo, da za vero v komunističnem

„novem redu“ ni prostora in da govorjenje o svobodi vere v tem redu je pravo igranje s to besedo.

V nadaljnjem svarijo škofje pred različnimi nevarnostmi za pravost. Po njihovem mnenju moramo tem nevarnostim posvetiti posebno pozornost, kajti prav nemoralnost je tista pot, po kateri pride največ ljudi v nevero.

Na prvem mestu navajajo kult nagote, ki se kaže v ženski in moški modi in zlasti v kopališčih. Vladike se obračajo zlasti do mater in jim priporočajo, naj vendar skrbijo, da ne zgubijo njih otroci vsega moralnega čuta in da jih tako rešijo potopa ognja, ki čaka vse grešno meso. Svarijo pred plesno manijo, ki je zajela v tej dobi vse narode. Vse okoliščine sedanjih plesnih zabav so take, da se na njih mladina nujno pokvari. Ženske pa opozarjajo, naj ne prodajajo svojih teles in naj napram vsem tujcem kažejo tisti ponos, ki ga mora imeti krščanska ženska v sebi, četudi je padla v nesrečo in pomanjkanje.

Škofje priporočajo vsem vernikom študij socialnega nauka Cerkve, ki ga podajajo važne starejše in novejšje socialne okrožnice papežev. Iz teh okrožnic bo vsakdo hitro razbral, kako veliko krivico delajo Cerkvi tisti, ki lažnivo trde, da se Cerkve brigale za večno srečo ljudi, a da ji časna sreča njenih otrok ni pri srcu. Resnica je ta, da si ljudje ne bodo mogli ustvariti nobenega pravičnejšega in srečnejšega družabnega reda, ako ne bodo hoteli spoštovati tozadevnih smernic sv. Cerkve, kajti „zastoj zida hišo človek, ako je Bog ne zida“.

o istih vprcšanjih in pri tem vsak trdi, da edino on vprašanje popolnoma pravilno razume. No, in pri vsem tem si sam dobro opazil, kakšen idejni kaos, kakšna zmeda, res prava babilonsčina. Rabijo sicer iste besede, toda pojmi, ideje, ki se za temi besedami skrivajo, so si v časih popolnoma različni in celo nasprotni. Govorijo o demokraciji in mislijo na diktaturo, oznanjajo svobodo, ki je prav za prav najhujše suženjstvo, na vsa usta besedičijo o svobodi vere in Cerkve in že delajo načrte, kako bi duhovnika izrinili iz javnega življenja sploh in kako bi polagoma zadušili

vsako vero. Tako je n. pr. delal in ravnal italijanski fašizem, kot se dobro spominjaš.

Ali je potem še kaj čudnega, da se ljudje med seboj ne razumemo, včasih celo člani enega naroda, da je med nami taka idejna zmeda, ki polagamo preide na praktično polje in postane mržnja in sovraštvo? Ni čuda, ko pa smo v svojih glavah zmedeni in blodni, ko celo namenoma lažemo, prikrivamo in zavijamo, ko se ne upamo jasno in odločno povedati tega, kar mislimo.

Namen našega lista je ravno ta, da posveti v to žalostno zmedo, da razčisti zmešane pojme, ki so v gla-

vah ljudi, da vrne spet besedam njihov prvotni pomen in da brez zavijanja in prikrivanja pove, kaj je resnica in kaj je zmota. „Vaš govor bodi: Da, da; ne, ne“. To Kristusovo pravilo nam bo dajalo smer, ko bomo obravnavali razna vprašanja, ki so tudi za nas važna. S tem upamo, da bomo vsaj malo pripomogli, da se bodo tudi med našim ljudstvom, med katerim vlada tudi precéjšnja zmeda, razjasnili in razčistili duhovi. Tako bomo postavili oni temelj idejne jasnosti in medsebojnega razumevanja, na katerem edinem bo lahko vzrastel med nami pravi mir, bratsko sožitje in ljubezen.

PREVZ. g. NADŠKOF NAŠEM LISTU

Od našega prevz. g. Nadškofa smo prejeli tepo pismo, v katerem izraža svoje veselje, da smo Primorski Slovenci vendarle dobili svoje lastno katoliško glasilo. V preteklih časih so se on in drugi veliko trudili pri takratni vladi, da bi nam dovolila izdajanje podobnega lista. Toda ves trud je bil zaman. Razen prišubljene-ga lističa „Svetogorska Kraljica“ ni bilo mogoče drugega doseči. Sedaj pa je, hvala Bogu, prišla možnost, da tudi slovenski verniki naše nadškofije imajo svoje glasilo, ki jih bo potrjevalo v veri in navduševalo za krščanske ideale.

Ob koncu želi Prevzvišeni, naj blagoslovi Gospod novi listič in vse njegove sodelavce in čitatelje. Za tiskovni sklad je Prevzvišeni ob tej priliki daroval precejšnjo svoto.

Uredništvo se g. Nadškofu iskreno zahvaljuje za njegove vspodbudne besede, pastirski blagoslov in velikodušni dar.

Naši zbori in radio

Govoril sem s človekom, ki se mi je predstavil kot višji uradnik litvanskega finančnega ministerstva. Jaz sem mu od svoje strani povedal, da sem Slovenec. Hotel sem takoj dodati še kaj več o naši domovini, o beli Ljubljani itd. Prekinil me je rekoč, da so mu te reči že več ali manj znane. V moje veliko začudenje mi je povedal, da je on doma stalno poslušal „Ljubljano“ ter da so mu posebno uglejale naše narodne pesmi.

Prav gotovo ni on edini. Koliko je namreč takih, (mogoče smo tudi mi med njimi), ki se v urah odmoru vsedejo k svojemu radiu ter se sprehajajo po svetu s tem, da navijajo svoj aparat ter od postaje do postaje iščejo, kaj bi se jim ob tisti uri nudilo najboljše. Čisto mogoče je, da se kdo vstavi v Trstu, kjer ravno kar poje kak slovenski zbor. Vsak izmed nas uvidi, da je celje na radiu, v tej luči, nekaj važnejšega in težavnejšega kot bi si kdo, v današnji dobi površnosti, mogel predstavljati. Radio je okno, skozi katero lahko vsak tujec, ki sedi doma, „al“ na Nemškem, „al“ na Laškem — „al“ na Oberštajerskem, pogleda na našo kulturo in po njej na dušo našega naroda. Je pa tudi okno, skozi katero bi tudi mi Slovenci radi imeli globlji in obširnejši pogled v zaklade našega slovenskega v glasbe. Zato se nam zdi upravičeno, da tudi glede tega povemo svoje odkrito mnenje. Z veseljem opažamo prebujanje zborov v deželi. Pravi pomladanski občutek imamo, ko gledamo, kako vse poganja, brsti in cvete. Včasih že kar preveč. Zavedati pa se moramo, da je pomlad vedno le pomlad in da šele v poznejših letnih časih pobiramo sadove. Zato je naša želja, da se nam po radiu podajajo res lepe, doživljene, dozorele točke in da zbor, ki jih izvaja, ni šele v brstju ali cvetju... Da, želimo nekaj popolnega, dovršenega. Zbori naj se zavedajo, da pred svetom predstavljajo naš narod. V izločbi kažemo le, kar je lepo in vabljivo. Še danes velja staro, a zlato pravilo: Raje nič nego slabo!

Poslušajte slov. pridigo na tržaškem radiju vsako nedeljo ob 11 uri.

OKNO V SVET

Japonska predaja. V nedeljo 2. t. m. sta japonski zunanji minister Šigemitsu in japonski general Jošijiro Umeši v imenu japonskega cesarja in japonske vlade podpisala listino o brez-pogojni predaji Japonske. Podpis se je izvršil na krovu ameriške oklopnice „Missouri“, zasidrane v tokijskem zalivu, v navzočnosti vrhovnega zavezniškega poveljnika Mac Arthurja in drugih predstavnikov zavezniških narodov. General Mac Arthur je postal od tega trenutka najvišji oblastnik na Japonskem, kateremu se morajo podrediti japonski cesar, japonska vlada in ves japonski narod. Listine predaje so bile z letalom prenešene v Washington, izročene predsedniku Trumanu in bodo shranjene v državnem arhivu. 8. t. m. je general Mac Arthur zmagoslavno vkorakal v Tokio, kjer se je vršila veličastna vojaška parada na 5 km dolgi cesti. Na ameriškem poslaništvu v Tokiu je zaplapolala ameriška zastava, ista, ki je vihrala na Beli hiši v Washingtonu dne 7. 12. 1941., ko so Japonci zahrbtno napadli ameriško oporišče Pearl Harbour. Prvič v zgodovini se je dogodilo, da so tujci kot zmagovalci in osvoboditelji stopili na japonska tla. Da je ponižanje še večje, je Japonsko zasedel ravno tisti Mac Arthur, ki je 1942. branil Filipine in se je moral umakniti pred preveliko japonsko silo.

Svet zunanjih ministrov. Pod predsedništvom angleškega zunanjega ministra Bevina se je v Londonu otvorilo zasedanje sveta zunanjih ministrov, ki ima namen pripraviti gradivo in načrte za mirovno konferenco. Navzoči so razen Bevina zunanji ministri Združenih držav, Sovjetske zveze, Kitajske in Francije. Svet ministrov bo pripravil mirovne pogodbe z Italijo, Romunijo, Bolgarsko in Ogrsko. Ta svet še ni mirovna konferenca, zato nima pravice sklepati pogodb in določevati spremembe meja. Vsi njegovi načrti in predlogi bodo predloženi Združenim narodom, ki jih bodo na pravi mirovni konferenci odobrili in uzakonili.

Kralj Peter - Jugoslovani. Jugoslovanski kralj Peter II. je ob priliki svojega 22. rojstnega dneva poslal jugoslovanskemu narodu poslanico. Izrazil je upanje, da ne bo več dolgo ločen od svojega naroda ter je z odločimi besedami podčrtal svojo zaskrbljenost za politično bodočnost Jugoslavije. Kralj je nadaljeval: „Moja vera v novo Jugoslavijo, ki bo slonela na načelih pravih demokratičnih svobod, socialne pravičnosti ter popolne enakopravnosti med vsemi narodnostnimi skupinami, je danes tako močna kot vedno. Samo prava zveza vseh naših de-

mokratičnih sil in vseh naših narodnostnih činiteljev v novi skupničasni vladi lahko prepreči nove nesreče in nadaljna krvoprelitja. Samo tako lahko prenehamo biti zaskrbljeni in z jamčimo pogoje za svobodno in neovrgljivo izražanje ljudske volje pri volitvah v ustavodajno skupščino.“

KRATKE VESTI

General Bernard Freyberg, poveljnik novozelandske divizije, ki je osvobodila Trst, je bil imenovan za kraljevega guvernerja Nove Zelandije.

Romunski ministerski predsednik Peter Groza je bil v Moskvi sprejet pri generalisimu Stalinu.

Iz tajnih listin, ki so jih Amerikanci našli v Nemčiji, je razvidno, da je Hitler prejemal letno 2.640.000 dolarjev plače.

Pri sedanji japonski predaji se je predalo zaveznikom okrog 7 milijonov vojakov. To je največja predaja, kar jih pozna zgodovina.

Japonske izgube v sedanji vojni so sledeče: celotno število izgub je 5.085.000 mož, od katerih je 310.000 padlih v vojski in 157.365 padlih v mornarici. Zaradi zračnih napadov je izgubilo življenj 241.309 oseb in 313.041 jih je bilo ranjenih. Samo mesto Tokio je imelo 88.350 mrtvih.

V Jugoslaviji se je mudila par dni skupina 5 članov ameriškega kongresa, ki potuje po Evropi, da se seznani z razmerami posameznih dežel.

V Ljubljani bodo ustanovili umetnostno akademijo z oddelki za slikarstvo, kiparstvo, grafiko, medaljerstvo in arhitekturo. Določena je štiriletna doba splošnega študija, dve leti mojsterske šole in eno leto obveznega študija v tujini.

Čehoslovaki nameravajo izseliti iz svoje države okrog 3 milijone Nemcev.

Bivši jugoslovanski pravosodni minister Laza Marković, ki je na podlagi novega zakona o svobodi strank vložil prošnjo za priznanje radikalne stranke, je bil te dni aretiran v Beogradu, češ da je podpiral Mihajloviča in njegove četnike.

Zavezniške vojaške oblasti v Trstu so začasno izpuštile iz zaporov Jurija Jaksetiča, urednika komunističnega dnevnika „Lavoratore“, in mu dale 10 dni dopusta, da lahko obišče sina, ki leži smrtno bolan v sanatoriju na Golniku.

Berlinski župan je izjavil, da je trdno prepričan, da je Hitler še živ.

Pokrajina Kosovo-Metohija v južni Srbiji je postala samostojna pokrajina v federalni Jugoslaviji.

Poljski minister za podpredsednik Mikolajczik in ministri Witos sta spet obnovila staro kmečko neodvisno stranko. Ta stranka bo na svojem prihodnjem kongresu zahtevala večjo politično svobodo na Poljskem.

Švicarska katoliška mladina, ki je bila vabljen, da bi se udeležila konference svetovnega mladinskega sveta, je to sodelovanje odklonila z utemeljitvijo, da je mladinski svet pod vplivom komunizma.

VERSE NOVICE

NEMČIJA. Prve dni avgusta se je mudila v Nemčiji posebna papeška komisija, ki je obiskala razna taborišča in prinesla pomoč sv. Očeta internirancem vseh narodnosti, ki se še niso mogli vrniti na svoje domove. Povsod je bila z veseljem sprejeta posebno v taborišču severno od Monakovega, kjer se nahajajo številni poljski interniranci, med katerimi je 450 duhovnikov, in pa interniranci iz balkanskih dežel.

FINSKA. Komunisti izvajajo močan pritisk zlasti na vzgojnim in kulturnem polju. Vero onemogočujejo, kjer le morejo, in jo skušajo izrinili iz zasebnega in javnega življenja.

Uredništvo - čitateljem

Zelo nas veseli, ker je naš list našel med našim ljudstvom tako prijazen in ponekod celo navdušen odziv. To je ravno znak, da je naš list bil potreben in da vrši med ljudstvom važno nalogo s tem, da mu nudi nekoliko zdrave duhovne hrane, ki je druge ljudje ne morejo najti. Našim čitateljem priporočamo, naj ostanejo listu vedno zvesti in naj ga prebirajo počasi in premišljeno. Najboljše bi bilo, da bi si posamezne številke sploh skranjevali in spravljali v družinsko knjižnico.

Mnogi povprašujejo, zakaj je naš list tako majhen in neznaten v primeri z drugimi listi. Temu so krive denarne težave, ki ne dopuščajo, da bi se list lahko široko razmahnil, kot bi se za katoliški tednik spodobilo. Upajmo, da bomo tudi te težave počasi premagali, zlasti ako nam bodo naši ljudje priskočili na pomoč s prostovoljnimi prispevki.

Opozarjamo še, da se uredništvo in uprava začasno nahajata na Via degli Orzoni 38. Uradne ure so vsak dan od 10 - 12.

Urad za delo Z. V. U. v Gorici poziva vse brezposelne delavce in uradnike, da se vpišejo pri Posredovalnici za delo, in sicer: za Gorico in okolice občine v ulici Crispi št. 9/1; za Gradiško in okoliške občine v Ljudskem domu v Gradiški; za Krmin in okolico v ulici Dante 6, in za Kobariid in okolico v Gregorčičevi ulici št. 59.

Vsi učitelji in profesorji, ki imajo predpisano usposobljenost ter želijo poučevati v prihodnjem šolskem letu na slovenskih ljudskih in osnovnih šolah, ki se bodo ustanovile v pokrajini, naj se vpišejo naravnost pri višjem šolskem nadzorniku pokrajine, v kateri stanujejo. Potrebno je, da se to zgodi kar najbolj hitro.

Višji šolski nadzornik
(G. De Vetta)

Španija: Španski kardinal nadškof v Toledu, je napisal pastirsko pismo za vso Španijo, kjer svetuje naj bi se uvedle potrebne in gne reforme v državi. Nova ustava bi morala sloneti na dveh načelih: soglasno s tradicijo in s politično vzgojo ljudstva. Omogočiti bi se morala povrnitev v domovino beguncem iz zadnje revolucije, vsem dati možnost poštenega preživljanja in javnega mnenja.

Vatikan: Še pred božičem bo najbrž sv. Oče imenoval nove kardinale. Prostim je 31 kardinalskih sedežev ob 72, ki jih šteje kardinalski zbor.

Rusija: Kakor poročajo časniki, je ruska pravoslavna cerkev v emigraciji v Parizu priznala oblast novega patrijarha vse Rusije Aleksija. Do sedaj niso te cerkve hotele priznati oblasti patrijarhov, ki so jih imenovali boljševiki. Živele so same zase ločeno od cerkva v Rusiji. Sedaj pa so se združile in ob tej priliki so imeli v Parizu zahvalno službo božjo, katere se je udeležil tudi ruski poslanik Bogomolov.

Videm. Videmski nadškof mons. Nogara je 8. sept. imel zlato mašo. Ob tej priliki so mu Videmčani priredili velike slovesnosti. Vsi, ljudstvo in oblasti, so se združili ta dan, da počaste svojega Nadpastirja, ki je že toliko storil za videmsko škofijo. Ceprav 8. sept. ni zapovedan praznik, so vendar ta dan proglasili za prazniški dan in vsi pustili vsako delo. Štirje škofje med njimi naš goriški Nadškof so se udeležili slovesne maše v soboto in nepregledna množica ljudstva.

Italija: Sveta konsistorialna kongregacija v Rimu je naročila vsem škofom v Italiji, da morajo poučiti vernike, da so vsi v vesti dolžni se udeležiti volitev, ki se bližajo, kajti dobri morajo tudi držati skupaj, vsaj tako kot hudobni. Prav tako pa so dolžni pod grehom voliti tiste poslance, ki nudijo zadostno garancijo, da bodo branili izpolnjevanje božje

Njegovega rojstnega leta z gotovostjo ne poznamo, toda po računih in podatkih, ki jih moremo posneti iz njegovih knjig, sklepamo, da se je rodil okoli l. 1645, morda tudi kako leto prej. Na vsak način smo blizu njegove tristoletnice rojstva in hočemo to priliko porabiti, da osvežimo spomin nanj.

O. Janez Svetokriški se je brez dvoma rodil v Sv. Križu na Vipavskem. Nekateri navajajo kot njegov rojstni kraj Črniče. Danes je ta stara domneva popolnoma opuščena. Proti njej govori prav jasno njegovo samostansko ime. Kapucini iz romanskih dežel še danes po pravilih opuščajo svoj priimek in se nazivljajo vsak po svojem rojstnem kraju. To je moral storiti tudi naš o. Janez. S tem je tudi sam neizpodbitno

NEDELJSKA MISEL

ZA SEDEMNAJSTO POBINKOŠTNO NEDELJO

„Sveti evangelij vsebuje obilico lepih naukov, vendar mislim, da bi mi najboljše storili, ko bi na prvo in največjo zapoved v poslavi pomislili, katero nam kaže današnji evangelij in katere nam veli Boga nad vse ljubiti.“

Bog nam veli, da naj ga ljubimo iz vse duše. Najimennitnejše lastnine naše duše pa so um, srce in volja. Te tri naše odlike morajo vzajemno Boga ljubiti. Um tako, da ga spoznava, srce, da se nanj naveže, in volja, da njega vboja.

Sveti Avguštin je nekdaj rekel: „Kaj sem jaz tebi, o Gospod, da mi ukazuješ tebe ljubiti, in če tega ne storim, da se name jeziš in z veliko nesrečo žugaš? Ali je morda že ta nesreča premajhna, ako te ne ljubim?“

Meni se zdi, da je človek že zadosti nesrečen, ako Boga ne ljubi, saj je tako ločen od svojega Stvarnika, brez katerega je njegovo srce vedno nepokojno; saj je tako od svojega Odrešenika zapuščen, brez katerega njegova duša živeti ne more; saj je posvečujoče milosti popolnoma oropan, brez katere nobene moči nima. Ali si moreš nesrečnejšega človeka misliti, kakor človeka brez milosti, brez Odrešenika in brez Stvarnika? Moji kristjani, da ne bomo take nesreče poznali, začnimo Boga prav ljubiti, kakor ga je Avguštin po svojem spreobrnjenju ljubil.“

(FILIP KAFOL)

postave in verske ter cerkvene pravice v javnosti in zasebnem življenju.

BAZOVIŠKA OBLETNICA

Šestega septembra je minilo 15 let, odkar so v Bazovici odjeknili smrtni streli, pod katerimi so se zgrudili 4 mladi, zavedni primorski Slovenci: Ferdo Bidovec, Franc Marušič, Zvonimir Miloš in Ludvik Valenčič. Padli so kot žrtve fašističnega nasilja, zato ker so ljubili svoj narod, ker so hoteli ostati zvesti jeziku in izročilom svojih prednikov, ker so se borili za pravice svojega zatiranega ljudstva. Njihov spomin bo ostal med nami kot svetel zgled junaške in požrtvovalne domovinske ljubezni.

Poštno ravateljstvo v Gorici javlja, da se je z 10. sep. pričelo izplačevanje podpor družinam interniranih v Jugoslaviji. Izplačevanje se vrši na Centralni pošti (prilicje pošne palače) in pri poštinih podružnicah.

Srednja šola, ki bo otvorena v Gorici, bo za prve tri razrede enotna po vzorcu ital. srednjih šol. Od četrtega razreda dalje bo učiteljske. Popolna slov. gimnazija bo v Trstu.

Šolski superintendent.

Makro - in Mikro - Kozmos.

Kaj pa je to? Kitajščina? Ne, grško je in pomeni: veliki in mali svet. Oba sta podvržena istim naravnim zakonom.

Veliki svet. Sonce, okoli katerega se sučejo zvezde premičnice, imenujemo jih planeti. V ozemlju so zvezdoslovci ugotovili tisoče solc, okoli vsacega se sučejo njegovi otroci: planeti. Vse to tvori naše zvezdno nebo, ki ga v zimskih večerih tako jasno opazujemo. Vsa ta velika nebeška ura teče in se giblje že stotisočletja in ne zamudi in ne prehiti niti sekunde.

Mali svet. Razbij kamen, razpili železo na najdrobnejše kosčke, v prah, ki ga s prošim očesom ne moreš več ločiti, tako da misliš da si dobil najmanjši delček, ki se ne da več razkrojiti. Tak delček so kemiki imenovali atom, spet grška beseda za naš: nerazdeljiv. Mislili so: nižje ne gre. A znanost napreduje, instrumenti se spopolnjujejo in glej čudo vseh čud, veča je ugotovila, da je tak atom spet sestavljen iz jedra (v velikem svetu je to jedro sonce), in okoli tega jedra krožijo z veliko brzino še manjši delci, imenovani elektroni (v velikem svetu planeti).

Pa še dalje je šla znanost. Našli so, da se tudi jedro atoma v golovih oko-

liščinah pusti razkrojiti - zlasti v atomu prvine z imenom uranij. Pri tej razkrojitvi pa so opazili, da se pojavlja znatna vročina in razbijalna sila, s tem, da jedro izžaruje iz sebe še manjše delce, imenovane nevtroni, ki s silno hitrico krožijo v bližini razbitega jedra in grejejo ozračje. Če pa zadenejo ob nov atom uranija prebijajo obdaja-joč ga elektrone, prodrejo do jedra, ga razkroje in nastane nova eksplozija tega drugega jedra, ki zopet proizvoda toploto in razbijalno silo. Ko je teh atomov uranija mnogo skupaj in če se posreči razkrojiti jedro enega, prvega, tedaj se užge eden od drugega, kar povzroči velikansko vročino in strašno razbijalno silo. In to je vsa skrivnost larozvane atomske bombe, ki je bila le v 2 proizvodih vržena na japonski mesti Ožima in Nagasaki z grozno posledico 90 tisoč do sedaj prešlelih mrličov in 125 tisoč ranjencev. Druga posledica je bila, da je ponosno japonsko cesarstvo takoj položilo orožje.

Skrivnost sestave take atomske bombe polne uranija je v rokah Amerike in Anglije. Z njo lahko ukrolila cel svet - našo zemljo.

Pojdimo zopet k makrokozmu. Ako bi od kje priletel kak neutron - zadosti velik - in bi se zalezel v naše sonce, ga razkrojil - tedaj z bogom vsi solnčni planeti: Jupiter, Neptun, Saturn, naša Zemlja, Venera, Mars i. t. d., z bogom vsa druga solna in njih zvezde krožnice - z bogom zvezdno nebo! Razbita bi bila velika in točna svetlovna ura, po kateri določa človek čas - nastopilo bi brezčasje, kateremu katoličani pravimo večnost.

Ko smo to prečitali vsemimo v roke evangelij sv. Mateja, odprimo 24. poglavje in tam poiščimo 29. vrsto: „Tako po stiski tistih dni pa bo sonce otemnelo in luna ne bo dajala svoje svetlobe in zvezde bodo padale z neba in nebeške sile se bodo majale. Takrat se bo prikazalo znamenje Sinu človekovega (križi) na nebu...“ Tako je napovedal Kristus - naš Bog in Zveličar. Verem človek se bo pri tem zamislil.

Kar je človeški um razkril in dosegel v mikrokozmu, bo božja vsemočnost vpriporila v makrokozmu - zakoni narave so pač od istega zakonodajalca - Stvarnika, našega Boga, o katerem poje 18. psalm: „Nebo pripoveduje in slavi veličastvo božje in nebes (z milijoni zvezd) oznanja delo njegovih rok.“

Človek, spoznaj odliko svoje duše in njegove zmognosti, uma, s katerim si predrl v skrivnosti narave v mikrokozmu - a spoznaj tudi svojo revščino in počasnost, da si porabi za ta izum najmanj 6000 let! Bog daj, da bi gorlivo in udarno silo ob razbiju atoma rabil le v prosih miru in nikdar več v vojskino razdejanje!

Čitajte in širite naš list

„SLOVENSKI PRIMOREC“

Nekoliko likov iz naše preteklosti

Tristoletnica rojstva o. Janeza Svetokriškega

označil kraj svojega rojstva. Samoznepoznanje tega kapucinskega redovnega pravila je zavedlo nekatero, da so napačno navedli rojstni kraj. Če so se naslanjali na priimek Leonelli, moramo pripomniti, da ta priimek najdemo večkrat v Dornbergu kot v Črnicah. Leonelli se je imenovala družina, ki je pobirala deželne davke in doklade, kakor zloglasna rodbina Bandljev na Tolminskem. Tisti, ki menijo, da se je p. Janez rodil v Črnicah, ne vedo, da v svojih pridigah sam neke pravi, da je kot majhen otrok poslušal popoldansko zvonjenje v samostanu, ki je klicalo patre h korni molitvi.

Iz svetokriških matičnih knjig pa ni mogoče dokazati Janezovega rojstnega kraja, ker so nekoč pogorele.

Janez Svetokriški je študiral na jezuitskih šolah v Gorici. Njegovo duševnost je torej oblikovala italijanska kultura. Nemškega jezika vsaj pismeno ni dobro obvladal. Nekoč pravi, da se bo tujk v slovenščini izogibal, a koj nato natrosi kopico nemških tujk, katerih se najbrž niti ni zavedal. Tudi vse njegovo navajanje virov pri pridigah je vzeto izključno iz italijanskega literarnega zaklada.

Misel, da je svoje bogoslovne študije izvršil v Benetkah, mo-

ramo opustiti, kajti v tamkajšnjem arhivu njegovega imena ni. Zgodovinsko pa je sedaj ugotovljeno, da so bogoslovne nauke v štajerski provinci po navadi vodili patri matere beneške province.

Po redovniških obljubah in mašniškem posvečenju je njegovo redovno življenje potekalo po samostanih: Sv. Križ, Trst, Ljubljana, Novo mesto in Gorica. Po štajerskih samostanih ni bil nikoli, najbrž zopet radi pičlega znanja nemščine.

Zaslovel je kaj kmalu kot izreden govornik. Tisoči in tisoči so se zgrinjali okrog njegovih prižnic. Postal je uradni pridigar štajerske kapucinske province. K njegovim pridigam je prišlo čisto toliko poslušalcev, da je moral pridigati na prostem.

Socialno vprašanje

S človeško družbo je kakor s človeškim telesom. Ti oboli kak ud, vse telo občuti neugodje, pa praviš: Bolan sem. In če kak važen ud tvojega telesa noče ozdraveti, mora vse telo umreti. Tudi v človeški družbi imamo razne ude in to so razni stanovi, kakor je učil že stari rimski državnik Menenij Agripa. Če se kakemu stanu hudo godi, je v nevarnosti blaginja vse družbe.

Sociologija je znanost, ki govori o tem, kako naj bo človeška družba zgrajena, da bo vsem stanovom dobro. Ta znanost pove, kaj potrebuje človek, da mu je dobro: 1) za telesno življenje - hrane, obleke, stanovanja; 2) za duševno življenje - resnice, dobrote, lepote; 3) za skupno življenje - svobode, pravičnosti, ljubezni.

Očividno danes mnogim ljudem ni dobro, to priča splošna nezadovoljnost in krvava obračunavanja narodov med sabo in posameznih stanov prav tako.

Kdo pa je kriv, da ni človeku dobro? Lahko je kriv svoje revščine posameznik sam, n. pr. ker je len, pijanec, zapravljevec. Včasih so vzroki bede čisto zunanji, n. pr. ker je zemlja nerodovitna ali zadevajo deželo velike uime ali ker je opustošena od vojne, kot sedaj mnogi kraji. Včasih je pa za kriva slaba uredba družbe, družin, zlasti države, krivi nauki, slabi zakoni, napačne uprave itd. V tem slučaju če je za zlo kriva družba, se zlo imenuje družabno ali s tujo besedo socialno. Po navadi tako zlo ne zadeva samo posameznikov, temveč cele sloje ali stanove. Kako odpraviti tako družabno ali socialno zlo? To je ravno socialno vprašanje, ki je torej vprašanje, kako urediti človeško družbo, da bi bilo vsem ljudem dobro, ali, kako odpraviti socialno zlo.

Danes je to vprašanje tako pereče, da ne more mimo njega nihče. V bogatih in vbogih državah, v velikih in malih pov-

sod danes iščejo načina, kako urediti človeško družbo, da bi bilo vsem dobro in ne samo nekaterim kot do sedaj, da bi se bogastvo in dobrine tega sveta bolj pravično razdelile.

Ali zadeva to vprašanje tudi nas, slovence? brez dvoma, saj je socialno zlo pri nas še bolj pereče nego drugod. Bogastvo ne samo da ni pravično razdeljeno, temveč gre večji del tujcem v žep. Velekapitalisti, gospodarji naše industrije in trgovine, veleposestniki, gospodarji naših gozdov in veleposesev, so v ogromni večini tujci, ki so bogastvo črpajo z naše zemlje razsipali v tujini po svetu. Zato je za nas socialno vprašanje dvakrat važnejše nego za druge narode, ker je prav za prav tudi narodno vprašanje.

Nekaj vprašanj

S kakšno pravico se s prestopki posamaznih duhovnikov in redovnikov, s pregreškimi visokimi in najvišjimi cerkvenimi dostojanstveniki obremenjuje cel stan in celo Cerkev? Ali se z drugimi stanoviti tudi tako postopa? Ako posamezni kmelje — in bilo jih je mnogo v času vojne in denarne inflacije — verizijo z živili, ali se takrat reče: Sfejte, taki so kmelje? Ako se pijan delavec opoteka in kriči po cesti, ali bo človeku prišlo na misel, da bi rekel: Taki so delavci? Ako posel krade ali ako se uradnik pusti podkupiti, ali bom potem zaključil, da so vsi posli in uradniki taki? In komu, bo prišlo na misel, odrekat pokorščino državi in tojiti njen red, zato ker posamezni njeni zastopniki grešijo ali celo vršijo zločine? Kje je tukaj dostednost? Ali hočete, da se metode, ki jih uporabljate proti Cerkvam in njenim predstavnikom, obrnejo tudi na vas in na vaše stanovske tovariše? Ako bi kdo kaj takega napravil, bi se sklicevali na najboji preprosto logiko: Kaj moremo mi za napake drugih? Soglašam z vami, Toda bodite pri tem dostedni in uporabljajte isto logiko tudi nasprotni Cerkvam in njenim služabnikom.

stalih del pred njim skupaj vzetih.

Podlaga njegovemu jeziku je vipavsko narečje, pomnoženo z izrazi iz krajev, kjer je živel in deloval. Jezik je lep in slog prikopen. Tudi kot pisatelj je za svojo dobo vse časti vreden. Njegove govorniške periode so nam lahko klasični zgled slovenskega baročnega slovstva.

Sam se imenuje Slovenca in mi smo lahko ponosni nanj in na njegovo delo: kot Slovenci na slavnega pisatelja, kot Primorci na častiljivega rojaka in kot katoličani na velikega borca za vero in versko življenje med našim narodom.

Umrli je v Gorici leta 1714. za časa tolminskega punta.

Slava njegovemu spominu!

GORICA:

V svetlišču Matere Božje na Kostanjevici so imeli v nedeljo lepo pobožnost Praznovani so sklep tridnevih pobožnosti v čast Svetogorski Kraljici v zahvalo za končano vojno. Posebno slovesno je bilo popoldne, ko je prišel k sklepu tudi prevz. g. Nadškof. Nalro se je na prijaznem grču sila veliko ljudstva, ki ni moglo vse v cerkev. Ob 6 je prišel Prevzvišeni, ki je imel najprej italjanski, potem pa še slovenski govor. Zahvalil se je M. B., da je končano nesrečno klanje in da je tako milostno varovala goriško mesto vsaj pred najhujšimi nesrečami. Spomnil se je vseh tistih, ki jih ni več, kakor vseh tistih, ki jih ni še in ki še vedno trpijo.

Na Kostanjevici in okrog nje so še najbolj vidni sledovi pretekle vojne v Gorici, saj so vsa bombardiranja bila osredotočena ravno okrog tega grča. Ob vnožju Kostenjevice, kjer je imel stanovanje, je bil ob zadnjem bombardiranju zasut pok. mons. Setničar. Na grču samem pa je našel smrt ob isti priliki neki frančiškanski pater.

Milostna podoba Svetogorske Kraljice je še vedno na Kostanjevici in tudi ni še znano, kdaj jo bodo prenesli zopet na Sv. Goro.

GORJANSKO

V Gorjanskem na Krasu so imeli miting. Na tem mitingu je nastopila tovarišica iz Klanca. "Pozdravljeni v naravi!" je zaklicala raz okna ONOO. Kdo je še kdaj slišal tak pozdrav! Sam Hitler, ki je častil svojega nemškega Boga v prosti naravi zelenih gozdov, golovo ni nikdar rabil tako izvirnega pozdrava. "V začetku je bil Bog..." je nadaljevala in zvenelo je, kakor bi hotela reči: "Nekdaj v prastarih časih so verovali v Boga, v naših modernih časih je pa kaj takega nazadnjaško." "Potem sta prišla Adam in Eva..." (pa opica?) Bil je Mojzes in preroki in kralji... Prišel je Napoleon... Za njim Franc Jožef... Prišla Mussolini in Hitler... Sedaj pa Stalin in Tito... Živel naš Bog Stalin! Živel naš Bog Tito!... Naša moštranca je srp in kladivo... Naš blagoslov rdeča zastava...! Ali si more človek misliti kaj bolj bogokletnega?

Ko so se vračali z mitinga, so nekateri te bogokletne besede obsojali, mnogi pa tudi ne. Eno pa stoji; da so dušni pastirji na Krasu to javno bogokletje javno obsodili, kakor je prav. In če se sedaj znani ljudje izgovarjajo, da je "Tovarišica" dva dni prej ponorela, kar radi verjamemo, in da so z njo vred ponoreli vsi tisti ki, kakor ona mislijo in verujejo, vendar dejstvo stoji, da je tako govorjenje bogokletno in da zoper nje protestiramo vsi, ki nam je še kaj vera mar.

Slovenski šolski nadzornik

v Gorici

Z odlokom ZVU je bil za slovenskega šolskega nadzornika v Gorici imenovan Dr. Anton Kacin, naš dobro znani gorški rojak. Dr. Kacin je zaveden Slovenec, odločen demokrat in profitašist. Po vojni je služboval dolgo vrsto let kot profesor slovenščine v goriškem malem semenišču in ima zato velike zasluge pri vzgoji naše povojne duhovščine. Vztrajal je na Primorskem tudi v dobi najhujšega fašističnega pritiska in bil eden izmed redkih profesorjev, ki se niso nikdar hoteli vpisati v fašistično stranko. Novemu šolskemu nadzorniku želimo mnogo uspeha in božjega blagoslova pri vzgoji naše mladine.

Sepral sporoča, da se bo 11. t. m. začelo razdaljevanje živil na nakaznice za mesec september.

BAROVI ZA NAŠ LIST

Č. M.	1000
N. N.	500
N. N.	400
N. N.	250
Neka delavka	200
	2350

Odgovorni urednik Msgr. ALOJZIJ NOVAK

Tiskano z dovoljenjem A. I. S.

RAZNA OBVESTILA

Vpisovanje

v slovenske ljudske šole

V Gorici bo vpisovanje v slovensko ljudsko šolo od 17. do 22. septembra vsak dan od 10-12 in od 16-18 v poslopju ljudske šole v ulici Leopardi in v ljudski šoli pod Kapelo.

Za vpis v prvi razred je potreben rojstni list in potrdilo o cepljenih kozah, za vpis v druge razrede pa tudi zadnje šolsko izpričevalo ali kak drug dokument, ki dokazuje, da se učenec upravičeno vpisuje v listi razred. Otroke vpišejo starši ali njihovi namestniki.

Učenci, ki zaradi vojnih razmer niso mogli obiskovati šole, smejo, če imajo predpisano starost, delati izpit za prestop v tisti razred, v katerega bi sicer smeli vstopiti. Ti izpiti se bodo opravili v rednem jesenskem roku v šolskem letu 1945-46. Začnejo se 1. oktobra.

V ostalih občinah goriškega okrožja se bo vršilo vpisovanje v ljudsko šolo prav tako od 17. do 22. septembra v času, ki ga bodo določile posebne komisije, ki bodo vpisovanje vodile in izvršile po uradnih navodilih. Vpisovanje naj se vrši v šolskem poslopju, kjer ni porušeno ali zasedeno; če je porušeno ali zasedeno, naj bo vpisovanje v občinskem uradu ali v župnišču ali pa v kakem drugem primernem prostoru, ki ga določi komisija. Ljudske šole se začnejo 16. oktobra.

Prosilcem, ki žele poučevati v ljudskih in srednjih šolah s slov. učnim jezikom

Višji šolski nadzornik v Gorici sporoča, da bodo v šolskem letu 1945-46 razpisana mesta na slovenskih ljudskih in srednjih šolah.

Prosilci naj vložijo prošnjo pri višjem šolskem nadzorništvu v Gorici na polji, kolkovani z 8 lirami, naslovljeni na višjega šolskega nadzornika v Gorici do 20. septembra; prilože naj tele dokumente:

- 1) Izpričevalo, s katerim dokazujejo usposobljenost za poučevanje ali enakovrednen dokument.
- 2) Rjstni in krstni list.
- 3) Zdravniško spričevalo.
- 4) Dokument o dosedanjem službovanju.

Slovenska srednja šola

Zavezniška vojaška uprava je glede slov. srednje šole sklenila za sedaj sledeče: Vpisovanje se vrši od 10. do 15. sept. na učiteljsku v Gorici (Corso Verdi) vsak dan ob 10-12 in 4-6.

Vsakdo, ki se želi prijaviti, naj prinese s seboj rojstni list in zadnje šolsko spričevalo.

Ako je kdo radi vojnih razmer zamudil kako šolsko leto, bo lahko čez tisto leto delal izpit. Napraviti pa bo moral za to posebno prošnjo, v kateri bo utemeljil zamudo šolskega leta.

Vprašanje taks, to je, ali jih bo treba plačati v celoti ali bodo znižane ali bodo sploh odpravljene, se bo odločilo pozneje.

V prvi razred slov. srednje šole se lahko vpišejo vsi tisti, ki so dovršili deseto leto ali pa ga bodo dovršili v teku koledarskega leta in ki bodo opravili sprejemni izpit.

Tisti, ki se prijavijo k sprejemnemu izpitu, morajo predložiti vodstvu zavoda prošnjo s predpisanimi dokumenti.

Sprejemni izpiti v letošnjem jesenskem roku bodo ustni in pismeni in bodo obsegali sledeče predmete: slovenski jezik, matematiko, zgodovino, zemljepis, risanje in telovadbo. Izpiti se začnejo 1. okt.

V drugi razred in v naslednje razrede slov. srednje šole se lahko vpišejo učenci obeh spolov slov. narodnosti, če imajo predpisano izpričevalo predhodnega razreda/kake slov. ali ital. srednje šole.

Prošnja za vpis s priloženimi dokumenti se predloži vodstvu zavoda.

Za učence, ki nimajo zadosnega znanja iz slovenskega jezika, se bo osnoval v teku šolskega leta 1945-46 poseben tečaj slov. jezika, ki bo trajal prvih šest mesecev šolskega leta.

O. Janeza Svetokriškega moramo prištevati k najslavnejšim cerkvenim govornikom. Deloval je v dobi, ko je bilo cerkveno govorništvo pri nekaterih na višku, pri večini pa zelo nizko. Naš govornik se je gibal v nekaki zlati sredini. Ni dosegel višine slavnega Segnerija, a tudi ni padel v nižine sloga Abrahama à Sancta Clara.

Po vsebini je dober ljudski govornik s sveto resnobo, ki tu pa tam uporablja tudi malo humorja, a ostane vendar zvest vzvišenemu namenu besede božje. Vzor mu je italijansko kapucinsko govorništvo baročne dobe.

Na prošnjo svojih prijateljev je svoje govore izdal v tisku; polovico v Ljubljani in polovico v Benetkah. Po obsežnosti je to njegovo delo večje od vseh o-